

Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi Sayı: 14/4 2025 s. 1288-1298, TÜRKİYE

Araştırma Makalesi

**FIKRALARIN NAZMA ÇEKİLMESİ MESELESİ VE YUSUF MISIRLIOĞLU'NUN
NAZMA ÇEKTİĞİ TEMEL FIKRALARI ÜZERİNE BİR DEĞERLENDİRME**

Abonoz KÜÇÜK*

Geliş Tarihi: 22 Şubat 2025

Kabul Tarihi: 22 Nisan 2025

Öz

Mizah unsurunun ön planda olduğu, tipler üzerinden kurgusal bir zemine sahip fıkra türü Türk sözlü geleneğinin nesir anlatıları içerisinde dikkate değer bir yere sahiptir. Nesir odaklı bir tür olan fıkraların nazma çekilmesi meselesi 20. yüzyılın başlarından itibaren araştırmacıları meşgul etmiştir. Bu husustaki ilmi tartışmaların yanında M. Fuad Köprülü ve Orhan Veli Kanık gibi isimlerin Nasreddin Hoca fıkralarını nazma çekerek yayımladıkları da bilinmektedir. Fıkraların nazma çekilmesi ve neşredilmesi hususunda 20. yüzyılın başlarında başlayan çalışmalara ek olabilecek bir çalışma da Yusuf Mısırlıoğlu tarafından yapılmıştır. Bir kalem şairi olan Yusuf Mısırlıoğlu çoğunluğu Temel fıkraları olan 53 fıkra metnini nazma çekerek “Temel Bir Gün” adıyla yayımlamıştır. Bu çalışmada Yusuf Mısırlıoğlu’nun “Temel Bir Gün” adlı eserinde yer alan manzum fıkralar şekil ve içerik özellikleri açısından incelenmiştir. Yapılan incelemeler neticesinde Yusuf Mısırlıoğlu’nun fıkraların nazma çekilmesi meselesindeki yeri ve alana sağladığı katkı ortaya konmuştur.

Anahtar Sözcükler: Fıkra, fıkra tipleri, Temel fıkraları, Yusuf Mısırlıoğlu.

**THE ISSUE OF TRANSFORMING JOKES INTO POETIC FORM
AND AN EVALUATION OF THE TEMEL JOKES TRANSFORMED
BY YUSUF MISIRLIOĞLU**

Abstract

As a literary genre, jokes that create fictional human types through humor hold an important place in Turkish oral prose tradition. The transformation of prose jokes into poetic form has attracted scholarly attention since the early 20th century. Figures such as M. Fuad Köprülü and Orhan Veli Kanık produced and published poetic versions of Nasreddin Hoca jokes. Continuing this line, Yusuf Mısırlıoğlu, a minstrel who performed without instruments, transformed 53 jokes—mostly Temel Jokes—into verse in his book *Temel Bir Gün* (“One Day, Temel”). This study analyzes the structure and content of those poetic texts, emphasizing Mısırlıoğlu’s role and contributions to the transformation of joke narratives into verse and his significance within the tradition of Turkish humorous oral literature.

Keywords: Joke, joke types, Temel jokes, Yusuf Mısırlıoğlu.

* Doç. Dr.; Giresun Üniversitesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, abonoz_kucuk@hotmail.com.

Giriş

Türk sözlü geleneği içerisinde önemli bir üretim ve aktarıma sahip olan fıkra türü toplumsal hayatta varlık gösteren çeşitli hususları mizah unsurunun egemen olduğu bir yaklaşımla işlemiştir. Fıkralarda bu yaklaşım, tipler üzerinden verilerek Türk fıkra tiplerinin oluşumunu da beraberinde getirmiştir. Bu tiplerden bir tanesi de Karadeniz Bölgesi'nde karşımıza çıkan Temel tipidir. Temel tipi Karadeniz ile özdeşleşmiş ve adı etrafında önemli bir fıkra repertuarı ortaya çıkmıştır. Fıkra türünün özgün niteliği gereği sözlü gelenekte nesir bir şekilde aktarılan Temel fıkralarının bir kısmı yakın tarihte Yusuf Mısırlıoğlu adlı bir kalem şairi tarafından nazma çekilerek yayınlanmıştır.

Anonim halk edebiyatı türlerinden biri olan fıkra; hikâye çekirdeğini hayattan almış, bir vaka veya tam bir fikrin teşkil ettiği kısa ve yoğun anlatımlı, beşeri kusurlarla içtimai ve gündelik hayatta ortaya çıkan kötü ve gülünç hadiseleri, çarpıklıkları, zıddiyetleri, eski ve yeni arasındaki çatışmaları sağduyuya dayalı ince bir mizah, hikmetli bir söz, keskin bir istihza yoluyla yansıtan; umumiyetle bir fıkra tipine bağlı olarak nesir diliyle yaratılmış, sözlü edebiyatın müstakil şekillerinden ibaret yaygın-epik-dram türündeki realist hikâyelerden her birine verilen isimdir (Yıldırım, 2016, s. 35-36).

Bilindiği üzere mizah unsurunun ön planda olduğu fıkra türü bağlamında Türk halk edebiyatı geleneği içerisinde önemli bir repertuar mevcuttur. Nesir merkezli üretim ve aktarımın egemen olduğu fıkraların nazma çekilmesi hususu araştırmacıları meşgul etmiş bir meseledir. Benzer durum masal türünde de karşımıza çıkmaktadır. Ziya Gökalp Türk masallarını nazma çekerek Küçük Mecmua'da yayınlamış daha sonra bu eserleri 1923 yılında Altın Işık adlı bir kitapta toplamıştır (Sakaoğlu, 2002, s. 145-148).

Manzum fıkra meselesiyle ilgili dikkat çeken çalışmalardan bir tanesi 19. yüzyılda Nasreddin Hoca fıkralarının Almancaya çevrilmiş manzum bir tercümesidir (Uysal, 2004, s. 135-146). Ziya Gökalp, bazı şairlerimizin Nasreddin Hoca fıkralarını nazma çektiklerini fakat başarılı olamadıklarını, Nasreddin Hoca fıkralarının başlıca özelliğinin Hoca'nın söylediği son sözler olduğunu, bu sözlerin nazma çekilirken aynı şekilde muhafaza edilmesi gerektiğini söyler. Ancak bu şarta riayet edilmediğine, hatta bazılarında son sözün tamamen ortadan kaldırıldığına, bu sebepten ötürü manzum Nasreddin Hoca fıkralarının rağbet görmediğine ve fıkraları nazma çekerken son söze kesinlikle dokunmamak gerektiğine dikkat çeker (Sakaoğlu ve Alptekin, 2009, s. 105).

Ziya Gökalp ile benzer görüşlere sahip olan M. Fuad Köprülü Nasreddin Hoca fıkralarının bir kısmını nazma çekmiştir. Köprülü, bu çalışmasının amacını şu şekilde açıklar:

Memleketimizde 'Çocuklara Neşideler' ve 'Çocuk Şiirleri' ile bilhassa merhum Tevfik Fikret'in Şermin'iyle başlayan çocuk edebiyatı için, Nasreddin Hoca'nın gayet iyi ve çok milli mevzu teşkil edeceğini bundan iki sene evvel düşünmüş hatta üç dört parça da yazmışım. Küçük sınıflarda muallimlikle meşgul olurken, bazı dostlar bu gibi hikayelerin çocuklar üzerinde çok mükemmel bir tesir bıraktığını söyleyerek daha bu vadiye manzumelere muhtaç olduklarını söylediler. Çok milli olan bu mevzunun, çocuklarımızı pek ziyade alakadar edeceğini zaten evvelce de tahmin etmişim. Binaenaleyh bu teşvikten de yeni bir cesaret alarak bu küçük kitabı teşkil eden manzumeleri yazdım. (M. Fuad Köprülü, 1918, s. 11-12)

Fıkraların nazma çekilmesinde adı zikredilmesi gereken isimlerden biri de Orhan Veli Kanık'tır. Orhan Veli Kanık arkadaşı Şevket Rado'nun telkinleriyle Nasreddin Hoca fıkralarını nazma çekmiştir (Kanık, 1949, s. 3).

Fıkraların nazma çekilmesi hususunda olumlu görüşler beyan edenlerin yanında bu duruma karşı çıkanlar da olmuştur. Samim Kocagöz, fıkraların manzum söylenebilme olanağı ve karakteri olmadığını söylerken çocuklar için bile olsa fıkraları nazma çekmenin gereksiz olduğu görüşündedir (1972, s. 8-9). Bu konuda Şükrü Kurgan ve Ali Esat Bozyiğit de benzer görüşleri beyan etmişlerdir (Sakaoğlu ve Alptekin, 2009, s. 107-108).

Fıkraların nazma çekilmesi meselesi Cumhuriyet öncesi ve sonrası dönemde tartışılabilen bir mesele olmuştur. Başlangıçta tartışmalar ve çalışmalar Türk fıkra repertuarı içerisinde önemli bir yere sahip Nasreddin Hoca fıkraları üzerinden yürütülmüştür. Ancak devam eden tarihsel süreç içerisinde başkaca fıkra metinlerimizin nazma çekildiği de görülmektedir. Bunlara bir örnek de Yılmaz Gruda'nın Bektaşî fıkralarını nazma çekmesine dönük çalışmasıdır (Gruda, 2011). Nesir şeklindeki fıkraların nazma çekilmiş versiyonlarının dışında halk edebiyatı geleneği içerisinde manzum niteliği haiz fıkra metinleri de tespit edilmiştir. Bunlara bir örnek olarak Sivaslı Edib'in "Hekimnamesi" verilebilir (Kılıç, 2023, s. 43-60).

Fıkraların nazma çekilmesi merkezli metin neşirlerinin yanında manzum fıkraları eğitim-öğretim boyutuyla inceleyen akademik çalışmalar da literatürde mevcuttur. İsmet Çetin manzum Nasreddin Hoca fıkralarını eğitsel işlevleri açısından ele aldığı çalışmada metinlere dayalı ulaştığı sonuçları sunmuştur (Çetin, 1997, s. 115-122). Dilek Ceran, Ortaokul Türkçe Ders Kitapları İçin Metin Önerisi: Manzum Nasreddin Hoca Fıkraları başlıklı çalışmada Orhan Veli Kanık'ın hazırlamış olduğu manzum Nasreddin Hoca fıkralarından seçilmiş beş örnek metin üzerinden manzum fıkraların ders kitaplarında kullanılabilirliği üzerine değerlendirme ve tespitlerde bulunmuştur (Ceran, 2017, s. 48-65).

Türk sözlü geleneğinde özgün şekli nesir olan fıkralar, milli-manevi değerlerin genç kuşaklara etkin bir şekilde aktarılması gayesiyle nazma çekilmeye çalışılmıştır. Nazma çekilme sürecinde hece ölçüsünü kullanan isimlerin yanında Orhan Veli Kanık gibi serbest ölçü anlayışını kullanan isimler de karşımıza çıkmaktadır. Yusuf Mısırlıoğlu fıkraların nazma çekilmesi hususunda hece ölçüsünü, halk şiiri geleneğinin şekil anlayışını kullanan isimlerden bir tanesidir. Halk şiirinin şekil anlayışında mani, koşma ve destan olmak üzere üç şekil karşımıza çıkar (Oğuz, 2001, s. 18-20). Mısırlıoğlu, halk şiirinin şekil anlayışı bağlamında mani şeklini kullanarak fıkraları nazma çekme yönünde bir yaklaşım sergilemiştir. Bu yaklaşımında onun Karadeniz yöresinde yetişmiş bir isim olması etkilidir. Bilindiği üzere Karadeniz yöresi sözlü geleneğinde yoğun bir şekilde hecenin 7'li mani şekli kullanılmaktadır. Bu durum kemençeli icra geleneği içerisinde üretilen türkülerde ve Doğu Karadeniz yöresi âşık tarzı destanlarında da kendisini açık bir şekilde göstermektedir (Küçük, 2021a; 2021b).

Türk halk edebiyatı geleneği içerisinde üretilen bazı metinler benzer ve ortak yönlerinden dolayı türler arası bir kargaşayı da beraberinde getirmiştir. Manzum fıkralara bu bağlamdan bakıldığında mizahi destanla karıştırılabilecek bir nitelik sergilemektedir. Her ikisinde de mizahın ön planda oluşuyla beraber manzum niteliğin varlığı bahsi geçen kargaşaya sebebiyet vermektedir. Manzum fıkraların manzum bir şekilde dörtlük sisteminde oluşturulmuş versiyonları beş dörtlük ve üzeri sayıya ulaştığında akla mizahi destanı getirmektedir. Ancak

unutulmamalıdır ki manzum fıkralar özgün şeklinde nesir niteliği haiz nesirden nazma çekilmiş ürünlerdir. Mizahi destan ise ilk üretiminde ve aktarım sürecinde başından sonuna manzum niteliğe sahiptir.

Fıkraların nazma çekilmesi hususunda son dönemde tespit edilmiş bir isim olarak Yusuf Mısırlıoğlu karşımıza çıkmaktadır. Mısırlıoğlu, “Temel Bir Gün” başlıklı çalışmasında kendi sosyal çevresinden dinlediği fıkralar ile birlikte Karadeniz yöresinde egemen bir fıkra tipi olan Temel ve ona dair fıkraları nazma çekmiştir. Çalışmamızda Yusuf Mısırlıoğlu’nun hayatı, sanatı ve eserleri kısa bilgi verildikten sonra onun fıkraların nazma çekilmesi hususunda edebiyatımıza sağladığı katkı ile birlikte manzum fıkraları değerlendirilmiştir.

1. Yusuf Mısırlıoğlu’nun Nazma Çektiği Fıkralar

Yusuf Mısırlıoğlu, 04.10.1943 tarihinde Trabzon’un Beşikdüzü ilçesinin Akkese Köyü’nde dünyaya gelmiştir. 1953 yılına kadar Demirel soyadını kullanan âşık ailesi iş yerlerinde yaşadıkları soyadı merkezli bir karışıklıktan ötürü soyadını sülalelerinin adı olan Mısırlıoğlu olarak değiştirmiştir. Yusuf Mısırlıoğlu’nun babası Mehmet Demirel, annesi ise Fatma Demirel olup üç çocuklu bir ailenin ortanca çocuğudur. 1950 yılında babasının işi dolayısıyla Zonguldak’a gitmiş ve eğitim hayatına orada başlamıştır. Lise son sınıfa kadar öğrenimine bu şehirde devam eden Mısırlıoğlu, lise son sınıfı İstanbul Vefa Lisesi’nde tamamlamıştır. İstanbul Vefa Lisesi’nden mezun olduktan sonra İstanbul Teknik Üniversitesi Uçak-İnşaat Mühendisliği bölümünde eğitim hayatına devam etmiştir. Üniversite stajı için Almanya’ya gitmiş ve Blohm-Voss Werkzeugmaschinen Fabrik’te staj yaparak eğitim hayatını tamamlamış ve yüksek mühendis olarak mezun olmuştur. Mısırlıoğlu’nun, 1961 yılında başladığı üniversite öğrenimi dönemin siyasi karışıklıkları ve boykotlar nedeniyle 1968 yılında sona ermiştir. Yusuf Mısırlıoğlu, askerlik görevini Balıkesir ve Hatay’da tamamladıktan sonra Enerji Nakil Hattı işinde çalışmış 1973 yılında Sakarya’ya yerleşerek burada iş hayatına devam etmiş 1980 yılında ise kendi işini kurmuştur. 1976 yılında Zerrin Taşkent’le evlenen Mısırlıoğlu, Mehmet Furkan, Arif Emre, Yunus Sencer isimlerinde üç çocuk babasıdır. Şiire olan ilgisinden ötürü şairliğe heves eden Mısırlıoğlu, manzumelerinde kendisinin de Çepni Türkü olmasından ötürü “Âşık Çepni”, “Kul Çepni”, “Garip Çepni” mahlaslarını kullanmıştır. Usta-çırak ilişkisinde yetişmeyen ve sazsız bir âşık olan Mısırlıoğlu, etkilendiği isimler arasında Âşık Veysel, Karacaoğlu, Yunus Emre, Mahzuni gibi geleneğin önemli isimlerinin adlarını zikreder (Uzunoglu, 2025, s. 5-10).

Yusuf Mısırlıoğlu manzumelerini topladığı “Temel Bir Gün”, “Gül İncinmesin”, “Çepnice Nazireler”, “Manzum Mektuplar” ve “Dipsiz Kuyu” başlıklı şiir kitaplarına sahiptir (Mısırlıoğlu, 2006; 2007; 2022; 2024a; Mısıroğlu vd. 2021). Manzum fıkralarını topladığı eseri “Temel Bir Gün” başlığını taşımaktadır. Bu eserin ilk baskısı 2006 yılında Vipajans Yayınları tarafından Sakarya’da basılmıştır. İkinci baskısı İstanbul’da Değişim Yayınları tarafından 2024 yılında yayımlanmıştır. 91 sayfalık bir hacme sahip olan bu eserde 53 manzum fıkra yer almaktadır (Mısırlıoğlu, 2024b). 45 tanesi bölge tipi olan Temel fıkralarının nazma çekilmiş örneklerinden ibaret olan bu çalışmada Temel fıkralarının dışında Yusuf Mısırlıoğlu’nun sözlü gelenekten dinleyerek öğrendiği ve nazma çektiği örnekler de mevcuttur.

“Şefik Hoca”, “Liman Dayı”, “Hasan Saka”, “Rizeli”, “Tonyalı Teyze” ve “Kızılüzüm Köylüleri” başlıklarını taşıyan bu metinlerdeki tipler Dursun Yıldırım’ın tasnifi içerisinde “Mahalli Tipler” başlığı altında değerlendirilebilecek niteliktedir. Dursun Yıldırım Türk fıkra

tiplerini “1. Ortak Şahsiyeti Temsil Yeteneği Kazanan Ferdi Tipler: a. Türkçenin konuşulduğu coğrafi alan içinde ve dünyada ünü kabul edilen tipler, b. Türk boyları arasında tanınan tipler, c. Türk boyları arasında halkın veya zümrelerin ortak unsurlarının birleştirilmesinden doğan tipler, ç. Aydınlar arasından çıkan tipler, d. Mahalli tipler, e. Belli bir devrin kültürü içinde yaratılan tipler 2. Zümre tipleri, 3. Azınlık tipleri, 4. Bölge ve yöre tipleri, 5. Yabancı fıkra tipleri, 6. Gündelik fıkra tipleri: a. Aile fertleriyle alakalı tipler, b. Mariz ve kötü tipler, c. Sanat ve meslekleri temsil eden tipler 7. Moda tipler” (2016, s. 62-71) şeklinde tasnif etmektedir.

Dursun Yıldırım’ın fıkra tipleri tasnifine göre “Bölge ve Yöre Tipleri” başlığı altında değerlendirilebilecek niteliğe sahip Temel fıkralarının teşekkülü “Karadeniz insanının hayatından kaynaklanan fıkralar”, “Toplumdaki olumlu veya olumsuz tiplerle ilgili çeşitli fıkraların Temel’e uyarlanmasıyla oluşan fıkralar”, “Meşhur tiplere ait olup Temel’e uyarlanan fıkralar” ve “Yabancılarla ait fıkraların Temel’e uyarlanması sonucunda oluşan fıkralar” olmak üzere dört ana başlıkta değerlendirilmektedir. Temel fıkraları tüm dünyaya yayılan Karadeniz insanının hayatta yaşadığı olaylar karşısında bazen saf, bazen kurnaz görünerek içinde yaşadığı hayatın olumsuzluklarına, toplumsal çatışmalara ve olaylara tepkisini yansıtan, bir olay veya bir duruma bağlı olarak teşekkül eden, diyaloglara dayalı küçük gerçek hayat hikayeleridir (Gökşen, 2002, s. 105, 124).

Yusuf Mısırlıoğlu’nun nazma çektiği fıkra metinleri şekil özellikleri açısından bütüncül bir şekilde incelendiğinde tamamında 7’li hece ölçüsünün ve xaxa kafiye örgüsünün kullanıldığı görülmektedir. Yusuf Mısırlıoğlu, xaxa kafiye örgüsü ve 7’li hece ölçüsüyle mani şeklinde oluşturduğu dörtlükleri konu bütünlüğü içerisinde peşi sıra sıralayarak fıkralarda anlatılmak isteneni manzum bir şekilde dinleyici-okuyucu kitlesine sunmuştur. Bahsi geçen bu yapı içerisinde dörtlüklerin hacmi bağlamında 1, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 12 ve 15 dörtlükten oluşan manzum fıkralar oluşturulmuştur.

Karadeniz yöresi sözlü geleneği içerisinde üretilen mani dışındaki manzum ürünlerde (türkü, âşık tarzı destan gibi) diğer şekiller de kullanılmakla birlikte en yaygın şekilde hecenin 7’li ölçüsü kullanılmaktadır.¹ Şekil merkezli bu yaygın yaklaşım Yusuf Mısırlıoğlu’nun nazma çektiği fıkralarda da kendisini göstermiştir. Mısırlıoğlu, hecenin hemen her şeklinde üretim yapabilen bir kalem şairi olmasına rağmen fıkraları nazma çekmeye dönük çalışmalarında istisnasız bir şekilde hecenin 7’li şeklini kullanmıştır. Bu durum nazma çektiği fıkralar üzerinde yapılan şekil merkezli değerlendirmelerde de kendini açıkça göstermektedir.

Yusuf Mısırlıoğlu’nun nazma çektiği manzum fıkralara tematik düzlemde bakıldığında Temel dışında yörede mahalli fıkra tipi sayılabilecek isimlerin de yer aldığı görülmektedir. “Onu Sen Düşün” başlıklı manzum fıkroda Şefik Hoca ve eşinin başından geçen bir hadise Şefik Hoca’nın eşine verdiği mizahi cevapla son bulur. “Daha Demin Satmıştım” başlıklı metindeki Liman Dayı, “Çekildim” ve “Okur Yazar Aday” başlıklı metinlerin merkezinde yer alan Hasan Saka, “Vazgeçtim” başlıklı metinde Tonyalı Teyze, “Rize Çin Harbi” ve “Ben de Tutacak mıyım?” başlıklı metinlerde ise Rizeli tipi mahalli fıkra tipi sayılabilecek nitelikler arz eder.

Temel fıkralarının birçoğunda Temel ile birlikte arkadaşı Dursun ve eşi Fadime, kaynanası, yabancı milletlere mensup insanlar da vardır. Yusuf Mısırlıoğlu’nun nazma çektiği Temel fıkralarında da bahsi geçen durum söz konusudur. Temel’in kaynanasının vefatı merkezli bir kurguya sahip manzum fıkra şöyledir:

¹ Bu hususta ayrıntı bilgi için bk. (Küçük, 2021a; 2021b).

Çok Direndi

Temel kahveye gelir
Üstü başı yırtılmış
Kalmış nefes nefese
Yüzü sapsarı olmuş

Arkadaşları sorar
“-Ula Temel ne oldu”
Temel mahcup tavırla
“-Bugün kaynanam öldü”

Onu gömelim diye
Kan ter içinde kaldım
Neyse bitirdim işi
Doğru buraya geldim

“-Temel başın sağ olsun
Kader Allah’tan geldi
Ama çok merak ettük
Üstün başın ne oldi”

“-Sorma ben de şaşkıyım
Kaynanam çok narindi
Gömmeye uğraşırken
Fena halde direndi” (Mısırlıoğlu, 2024, s. 27).

7’li hece ölçüsüyle oluşturulmuş xaxa kafiyeye sahip 5 dörtlükten müteşekkil bu metin, sözlü gelenekte de sıkça anlatılan bilindik Temel fıkralarından bir tanesinin nazma dönüştürülmüş şeklidir. Konuya giriş ve aktarılmak istenen düşüncenin ifade edildiği kısımlarda dahil olmak üzere nazmın kullanıldığı bu metinde Mısırlıoğlu, diyalog mahiyeti arz eden kısımlarda da nazmı kullanmış yalnız bu durumu belirtmek amacıyla konuşma çizgisine başvurmuştur. Metinde ilk dörtlükten son dörtlüğe kusursuz bir ölçü kullanımı görülmekle birlikte durak yapısı açısından sorunların varlığı göze çarpmaktadır.

Nazma çekilen fıkralar içerisinde tek dörtlük sayısına sahip metinler de mevcuttur. Neyi Var” başlıklı metin örnek olarak verilebilir:

Neyi Var

Temel bir eczaneden
Sinek ilacı ister
Dursun sorar “-Neyi var
Reçetesini göster” (Mısırlıoğlu, 2024, s. 71).

Temel fıkralarında yardımcı bir tip olarak karşımıza çıkan Dursun, bu metinde de kendini göstermektedir. Tek dörtlükten oluşan bu metin Mısırlıoğlu’nun nazma çektiği diğer metinler gibi durak yapısı dışında şekil özellikleri açısından sorunsuz bir yapıya sahiptir.

Temel fıkralarının bir kısmında Temel’in yabancı milletlere mensup insanlarla olan diyalogları merkezinde bir mizah anlayışının ortaya konulduğu görülmektedir. Mısırlıoğlu’nun nazma çektiği Temel fıkraları içerisinde bahsi geçen niteliğe sahip metinler de mevcuttur. Bu hususta örnek bir metin şöyledir:

Çift Tünelimiz Olur

İstanbul Boğazı'na
Tüp geçit yapılacak
Heyeti inandıran
İhaleyi alacak

İngilizler söz alır
“-Biz biliriz bu işi
İki taraftan başlar
Böyle tünel geçişi

Buluşamazsa eğer
Elli santim fark olur
Kaba bir sıva ile
Bu hata da kaybolur”

Sıra gelir Japon'a
O da kendinden emin
“-Gördünüz mü İngiliz
Şapa oturdu demin

Biz her iki taraftan
İki tünel açarız
Değil elli on santim
Saptırmadan geçeriz”

Temel hafif gülümser
“-Yahu ne diyorsunuz
Hiç gerek yok bunlara
Zahmet çekiyorsunuz

Benim kazı makinem
İki yönden yol alır
Kavuşamazsa eğer
Çift tüneliniz olur” (Mısırlıoğlu, 2024, s. 90-91).

7’li hece ölçüsüne sahip xaxa kafiye örgüsüyle kurulu 7 dörtlükten oluşan bir hacime sahip bu metinde Temel’in yerelin dışında farklı milletlere mensup insanlarla kıyaslanması merkezli bir mizah anlayışının ön planda olduğu görülmektedir. Temel fıkralarında başka milletlere mensup insanlarla kıyasın ön planda olduğu bir mizah anlayışı sıkça karşımıza çıkan bir husustur. Yusuf Mısırlıoğlu bu minvalde kurgulanan Temel fıkralarından birini nazma çekme hususunda yukarıda görüldüğü gibi ölçü, durak, kafiye ve diğer şekil özellikleri açısından başarılı bir örnek ortaya koymuştur.

Temel, fıkra tipleri bağlamında bir “bölge tipi” olarak değerlendirilebilmektedir. Temel fıkralarında hadiseler genellikle Karadeniz’de geçer. Temel fıkraları da yoğun olarak bu bölge de üretilir ve aktarılır. Ancak günümüzde toplumların dışa dönük yapısı ve özellikle elektronik kültür ortamlarının evrensele ulaşabilmeye imkân sağlayan niteliği Temel ve onun etrafında teşekkül eden fıkraların yerelden ulusala, ulusaldan uluslararası boyuta taşınmasını sağlamıştır. Bu durum fıkralarda da kendisini göstermektedir. Temel’in başrolünde olduğu olaylar artık sadece Karadeniz’de geçmemektedir. Fıkralarda artık Temel, İstanbul’da karşımıza çıktığı gibi

Amerika’da da karşımıza çıkabilmektedir. Mısırlıoğlu’nun nazma çektiği fıkralar içerisinde bu hususta örnek bir metin şu şekildedir:

Temel Amerika’da

Temel Amerika’da
Dostu Dursun’u bulur
Bizim iki kafadar
İtfaiyeci olur

Gökdelenin birinde
Büyük bir yangın çıkar
Kurtarma görevini
Temel Dursun’a yıkar

Dursun kurtardığını
Camdan aşağı atar
Temel bin bir zahmetle
Atılanları tutar

Beyaz biri gelince
Temel tutar kurtarır
Atılan zenci ise
Temel ilgisiz kalır

Bir böyle iki böyle
Temel bıkar sıkılır
Binadaki Dursun’a
Akli fena takılır

Bağırır aşağıdan
“-Dursun aklımı katma
Canlı olanları seç
Yanık olanı atma” (Mısırlıoğlu, 2024, s. 74-75).

Temel arkadaşı Dursun ile birlikte Amerika’da itfaiyeci olarak görev yapmaktadır. Gökdelende yaşanan bir yangına müdahale eden ikilinin yangına müdahale tarzı bağlamında bir kurguya sahip bu fıkra metni, 7’li hece ölçüsüyle xaxa kafiye örgüsünde 6 dörtlükten oluşan bir manzum yapıya sahiptir.

2. Sonuç

20. yüzyılın başlarında Ziya Gökalp, M. Fuad Köprülü gibi isimler fıkraların nazma çekilerek çocuklara millî kültürün aktarımında kaynak metin olarak sunulması gerekliliği üzerinde fikirler beyan etmişler. Bu gibi isimler fikir beyan etmenin yanında Nasreddin Hoca fıkralarının nazma çekilmiş örneklerinin bulunduğu eserler de üretmişlerdir. Bu bağlamda fikir beyan eden ve üretim yapan isimlerin yanında fıkraları nazma çekmenin yanlış olabileceği hususunda görüş beyan eden Samim Kocagöz gibi isimler de mevcuttur. Bir kalem şairi olan Yusuf Mısırlıoğlu, Türk fıkralarından bazılarını nazma çekmeye dönük çalışmaları bulunan M. Fuad Köprülü, Orhan Veli Kanık gibi önemli isimlerin yolundan yürüyerek çoğunluğu Temel fıkrası olan 53 fıkra metnini nazma çekmiştir.

Bu çalışmada 20. yüzyılın başlarında tartışılmaya başlanan fıkraların nazma çekilmesi hususunda 21. yüzyılın başlarında Temel fıkralarını nazma çekerek bir eser yayımlayan Yusuf Mısırlıoğlu ve onun nazma çektiği fıkralar değerlendirilmeye çalışılmıştır. Yapılan değerlendirmeler neticesinde Mısırlıoğlu'nun 2006 yılında yayımladığı "Temel Bir Gün" başlıklı eserinde 45'i Temel fıkrası, 8'i mahalli fıkra tipleriyle ilgili fıkralar olmak üzere toplamda 53 fikrayı nazma çektiği görülmüştür.

Nazma çekilen fıkralar incelendiğinde fıkraların tamamında 7'li hece ölçüsü ve xaxa kafiyeli örgüsü istinasız bir şekilde varlık göstermektedir. Yusuf Mısırlıoğlu, xaxa kafiyeli örgüsü ve 7'li hece ölçüsüyle mani şeklinde oluşturduğu dörtlükleri konu bütünlüğü içerisinde peşi sıra sıralayarak fıkralarda anlatılmak isteneni manzum bir şekilde dinleyici / okuyucu kitlesine sunmuştur. Nazma çekilen fıkralara dörtlük sayıları açısından bakıldığında 1, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 12 ve 15 dörtlükten oluşan metinler karşımıza çıkmaktadır. Mısırlıoğlu'nun bahsi geçen manzum esaslarda nazma çektiği fıkralara içerik özellikleri açısından bakıldığında manzum fıkraların konu bütünlüğü, kurgu, anlatım ve aktarım tutumu açılarından da nitelikli ürünler olduğu görülmektedir.

Yapılan inceme ve değerlendirmeler neticesinde Yusuf Mısırlıoğlu'nun fıkraların nazma çekilmesi hususunda ortaya koyduğu başarılı örnekler sayesinde geleneğe katkı sağlayan, bu konuda öncü çalışmalar yapan Ziya Gökalp, M. Fuad Köprülü ve Orhan Veli Kanık gibi isimlerle birlikte adı zikredilmesi gereken önemli bir isim olduğu görülmektedir.

Kaynaklar

- Ceran, D. (2017). Ortaokul Türkçe ders kitapları için metin önerisi: Manzum Nasreddin Hoca fıkraları. *International Journal of Language Academy*, 5(3), 48-65. Doi Number: <http://dx.doi.org/10.18033/ijla.3573>
- Çetin, İ. (1997). Manzum Nasreddin Hoca fıkraları. *Uluslararası Nasreddin Hoca Bilgi Şöleni (Sempozyumu) Bildirileri*. 24-26 Aralık 1996, Ankara: Atatürk Kültür Merkezi, s. 115-122.
- Gökşen, C. (2002). *Temel fıkraları üzerine bir araştırma*. Yayımlanmamış Doktora Tezi, Konya: Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Gruda, Y. (2011). *Manzum Bektaşî fıkraları*. İstanbul: Bilgi.
- Kanık, O. V. (1949). *Nasreddin Hoca 70 manzum hikâye*. İstanbul: Doğan Kardeş.
- Kılıç, M. (2023). Sivas folkloruna dair manzum bir halk fıkrası: Sivaslı Edib'in manzum Hekimname'si. *Türk Uluslararası Dil, Edebiyat ve Halkbilimi Araştırmaları Dergisi*, 11(32), 43-60. Doi Number: <http://dx.doi.org/10.12992/TURUK1285>
- Kocagöz, S. (1972). *Nasreddin Hoca fıkraları*. İstanbul: Yeditepe.
- Küçük, A. (2021a). *Giresun yöresi kemençecilik geleneği*. Çanakkale: Paradigma Akademi.
- Küçük, A. (2021b). *Doğu Karadeniz yöresi âşık tarzı destan söyleme geleneği*. Çanakkale: Paradigma Akademi.
- M. Fuad Köprülüzade. (1918). *Nasreddin Hoca*. İstanbul: Kanaat Matbaası.
- Mısırlıoğlu, Y. (2006). *Temel bir gün*. Sakarya: Vipajans.
- Mısırlıoğlu, Y. (2007). *Gül incinmesin*. Sakarya: Aşıyan.
- Mısırlıoğlu, Y., Çelikezen, A., Uslu K. ve Çakır, A. (2021). *Akiseli şairler güldestesi-Çepnice nazireler*. Sakarya: Değişim Aktüel.

- Mısırlıoğlu, Y. (2022). *Manzum mektuplar*. İstanbul: Değişim.
- Mısırlıoğlu, Y. (2024a). *Dipsiz kuyu*. İstanbul: Değişim.
- Mısırlıoğlu, Y. (2024b). *Temel bir gün*. İstanbul: Değişim.
- Sakaoğlu, S. (2002) Masallar. *Türk Dünyası Edebiyatı Tarihi*, C II, s. 131-312, Ankara: Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı.
- Sakaoğlu, S. ve Alptekin, A. B. (2009). *Nasreddin Hoca*. Ankara: Atatürk Kültür Merkezi.
- Oğuz, M. Ö. (2001). *Halk şiirinde tür, şekil ve makam*. Ankara: Akçağ.
- Uysal, M. (2004). 19. yüzyılda Almandada manzum bir Nasreddin Hoca fıkraları tercümesi. *Türk Dili Araştırmaları Yıllığı-Belleten*, 52(2), 135-146. <https://dergipark.org.tr/en/pub/belleten/issue/45357/568345>
- Uzunoğlu, S. (2025). *Yusuf Mısırlıoğlu (Âşık Çepni) hayatı-sanatı-eserleri*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Giresun: Giresun Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Yıldırım, D. (2016). *Türk edebiyatında Bektaşî fıkraları*. Ankara: Akçağ.

Extended Abstract

The joke, in which humour is an essential element, is one of the most important literary genres in Anonymus Folk Literature. Composed with such fictional characters as Nasreddin Hoca, Bektaşî and Temel has an original production and narrative style as a prosaic genre. However, some approaches stemming from the function of jokes as a means of transmitting national culture have led to studies and discussions as regards transforming them into poetic forms so that they can be used attractively in child education. The issue of transforming jokes into poetic forms were initiated by such pioneers as Ziya Gökalp and M. Fuad Köprülü at the beginning of the 20th century. In 1918, M. Fuad Köprülü transformed Nasreddin Hoca jokes into poetic form and published them in a book. Another important figure who dealt with transformation of jokes is Orhan Veli Kanık. As can be seen, the studies in this regard were initially based on Nasreddin Hoca jokes. Yet, when literature is reviewed, it can be seen that there have been attempts of transformations of Bektaşî jokes and Temel jokes, as well.

This article deals with a study conducted on the basis of Temel jokes in the early 21st century, which also included the issue of transforming Nasreddin Hoca's anecdotes into poetic form in the early 20th century. Yusuf Mısırlıoğlu (Âşık Çepni), a minstrel without a musical instrument, not only produced many poems within the tradition, but also worked on transforming anecdotes into poetic forms. Yusuf Mısırlıoğlu, who was born in Akkise Village of Beşikdüzü, Trabzon, in 1943, is one of the recently discovered practitioners of this tradition. In his work titled "Temel Bir Gün" ("One day, Temel"), published in 2006, he submitted 53 anecdotes in verse, 45 of which were about Temel. When the texts are examined as a whole, it can be seen that a formal order is established by listing the mani (a literary genre of verse used widely in Turkish Folk literature) quatrains in 7-syllable meter one after the other with the "x-a-x-a" rhyme pattern. When the verse versions of the jokes are examined in terms of the number of quatrains, a text variety consisting of 1, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 12 and 15 quatrains can be observed.

In the first part of the study titled "Introduction", a definition expressing the basic features of the joke type is given. Then, information is given about the scientific discussions on the issue of transforming jokes into verse form and the studies carried out on this subject. In this section, along with text publications about verse jokes, information is also given about scientific studies on how verse jokes are used in education. In addition, due to their verse structures, the qualities of verse jokes that can be confused with the humorous epic genre are also discussed and the differences between humorous epics and verse jokes are expressed. After these evaluations, it was stated that the main problem of the study was Yusuf Mısırlıoğlu and his anecdotes, and the second part was started.

After the information provided in the "Introduction", the study moves on to another section that forms the main framework of the research, titled "On the Jokes Yusuf Mısırlıoğlu Transformed into Verse." This section provides information about the life of Yusuf Mısırlıoğlu, a minstrel without a musical instrument, his place within the minstrelsy tradition, and his works. Although his primary profession was engineering, Yusuf Mısırlıoğlu was also deeply interested in literature and made efforts to

produce works in the field of folk poetry. Analyzing his life, art, and works reveals that he possesses characteristics that qualify him as a minstrel without a musical instrument. He demonstrated his poetic talent particularly in transforming jokes into verse, focusing on Temel, a dominant joke character in the Black Sea region. His work on transforming jokes into verse has been examined based on the poetic jokes in his work titled “Temel Bir Gün” (“One Day, Temel”). Before delving into these analyses, the structural features of Temel jokes and the characteristics of the Temel character within these jokes have been explained. In this section of the study, examples of the texts that Yusuf Mısırlıoğlu transformed into verse have been presented and analyzed in terms of their structural and thematic features. The findings indicate that he employed a structured poetic form in the jokes he transformed into verse and successfully conveyed ideas through his compositions.

In the “Conclusion” section of the study, the findings obtained through analysis and evaluations are presented. It is observed that in his work titled “Temel Bir Gün” (“One Day, Temel”), Yusuf Mısırlıoğlu transformed a total of 53 jokes into verse, consisting of 45 Temel jokes and 8 jokes on other subjects. An examination of these poetic adaptations reveals that all the jokes are consistently structured using a 7-syllable meter and an “x-a-x-a” rhyme pattern without exception. Yusuf Mısırlıoğlu arranged quatrains in the mani (a literary genre of verse used largely in Turkish Folk Literature) form with the “x-a-x-a” rhyme pattern and 7-syllable meter in a sequential manner, maintaining thematic coherence and presenting the intended message of the jokes to his audience in verse form. When analyzed in terms of the number of quatrains, the transformed jokes consist of texts containing 1, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 12, or 15 quatrains. In terms of content features, these poetic adaptations demonstrate quality in thematic unity, narrative structure, storytelling, and overall coherence. As a result of the analyses and evaluations, it is concluded that Yusuf Mısırlıoğlu should be counted as a significant figure in the transformation of jokes into verse, contributing to the tradition through his successful examples. His work places him among pioneers in this field, alongside figures such as Ziya Gökalp, M. Fuad Köprülü and Orhan Veli Kanık.